

- Opazili smo povezavo med imenovalnikom na samostalniški zvezi na mestu osebka in ujemanjem med osebkom in glagolom. Pogovarjali smo se tudi o drugih sklonih in lastnostih samostalniških zvez, ki imajo te sklone. Vendar, kaj sklon sploh je?

O sklonu

- Sklon se zdi nujna sestavina samostalniških zvez. Brez sklona bi bile samostalniške in pridevniške zveze na nek način neizgovorljive – bile bi brez končnic. Predlagana je bila univerzalija, ki pravi, da mora imeti vsak samostalnik (pa tudi pridevnik) sklon:
 - **Sklonsko sito: *[fonetična vsebina] brez sklona**
- Sklone ločimo na strukturne in inherentne.
 - Dva abstraktna/strukturna sklona
 - Imenovalnik (ki ga dobi določilo časovne zveze)
 - Tožilnik (podeli ga vrhnja sestavina glagolske zveze)
 - Oba strukturna sklona imata skupno, da ju števniki (5 in več) preglasi: I-*pet hiš*, R-*pet hiš*, D-*petim hišam*, T-*pet hiš*, M-*pri petih hišah*, O-*s petimi hišami*
- Povezava tožilnika in vrhnje sestavine glagolske zveze je lepo vidna na primeru trpnika (Premi/direktni predmet = tožilniški predmet)
 - Pasivna/trpna transformacija
 1. Iz tožilniškega predmeta naredimo imenovalniški osebek. Kot posledica transformacije vršilec ni več osebek stavka in postane neobvezna sestavina.
 - (1) *Peter išče Uršo Plut.*
 - (2) *Urša Plut se išče (s strani Petra).*
 - (3) *Urša Plut je iskana (s strani Petra).*
 - Pasivno transformacijo opisuje tudi:
 - **Burzijeva generalizacija** (Luigi Burzio 1986):
 1. Samo glagoli z zunanjim argumentom (vršilec) lahko podelijo tožilniški sklon
 - To je zelo močna generalizacija, ki načeloma velja za vse jezike. Opisuje skupino izpeljanih in neizpeljanih stavkov oz. glagolov, ki ob sebi nimajo tožilniškega predmeta.
 1. Primer takšnih (neizpeljanih) glagolov so t.i. netožilniški glagoli:
 - (4) *Peter se je valil po hribu.*
 - (5) *Janez je došel.*
 - (6) *Peter je padel.*
 2. Nobeden od osebkov v zgornjih stavkih ni vršilec in noben teh stavkov nima možnosti dodajanja tožilniškega predmeta:
 - (7) *Peter se je valil po hribu (*kanto).*
 - (8) *Janez je došel (*železniško postajo).*
 - (9) *Peter je padel (*knjigo).*

3. Primerljivi s temi primeri so tudi trpniški stavki
- (10) *Urša Plut se išče (*Petra).*
 (11) *Urša Plut je iskana (*Petra).*
4. Netožilniški glagoli so neprehodni, podobno kot so neprehodni tudi nergativni glagoli, vendar pa je med njimi velika razlika. Netožilniški glagoli nimajo vršilca zato je prejemnik udeleženske vloge prizadetega »promoviran« na mesto osebk, kjer prejme imenovalniški sklon. Neergativni (ali pravi neprehodni) glagoli pa imajo vršilca, vendar ne podelijo udeleženske vloge prizadetega. Primer takšnih glagolov so 'teči', 'plesati', 'spati', 'smejati se' itd. Ti glagoli dopuščajo le tako imenovane sorodne predmete (po angleško 'cognate objects'). To je samostalniške zveze, ki so sorodni glagolu oz. spadajo v isto družino besed (besedotvorno in pomensko)
- (12) *Marko spi spanje pravičnega.*
 a. **Marko spi jabolko/ posteljo/ ...*
- (13) *Peter teče Kraški tek/ maraton/ ...*
 a. **Peter teče Triglav/ avtocesto/ ...*
- (14) *Petra pleše ples/tango/ valček/ ...*
 a. **Petra pleše dvorano/ festival/ ...*
- o Te glagole lahko primerjamo s tistimi v (7-9). Tudi če bi njim dodajali sorodne predmete, bi bili še vedno neslovnični:
- (15) **Peter je umrl junaško smrt.*
 (16) **Peter je padel grozen padec.*
 (17) **Janez je došel cilj.*

V slovenščini, pa tudi nekaterih drugih slovanskih jezikih, se Burzijeve generalizacija rahlo podre oziroma je treba k njej verjetno dodati še kako dopolnilo, ali pa je treba določene stavke analizirati drugače, kot se zdi glede na njihovo površinsko zgradbo.

- V slovenščini imamo namreč več opcij trpniških transformacij. Lahko z običajno trpniško transformacijo naredimo običajen pasiven stavek s samostalniško zvezo v imenovalniku, ki ima udeležensko vlogo prizadetega, (18)

(18) *Išče se Urša Plut.*

- Druga možnost je narediti neosebni stavek, kjer samostalniško zvezo z udeležensko vlogo prizadetega ohrani tožilniški sklon. Stavek je neoseben – saj ni vršilca. To ni običajen primer, kjer je vršilec neizražen, saj v tak stavek ne moremo dodati imenovalniškega vršilca.

(19) *Išče se Uršo Plut.*
 (20) **Črt se išče Uršo Plut*

- Te potencialno problematične primere bomo zaenkrat pustili ob strani
 - o Iz Burziove generalizacije pa lahko zaključimo, da je očitno podeljevalec tožilniškega sklona enak podeljevalcu udeleženske vloge vršilca.
 - o To je v sodobni skladnji obče sprejeto. Ta projekcija se imenuje maloglagolska projekcija, označevali jo bomo z vP. Nahaja se tik nad glagolsko zvezo VP.

Burzio, Luigi (1986). *Italian Syntax: A Government-Binding Approach*. Dordrecht: Reidel.